

І.С. Смик, аспірантка*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу***ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В
ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Анотація. *Автором здійснено аналіз теоретичних засад та практичних аспектів впровадження системи екологічного менеджменту в туристичній діяльності. Визначено роль екологічного менеджменту як стратегічного інструменту зниження антропогенного навантаження на природне середовище та підвищення рівня екологічної безпеки туристичних регіонів. Досліджено міжнародні стандарти екологічного менеджменту, зокрема ISO 14001, Green Key, EU EcoLabel, та їхню роль у формуванні екологічно відповідального туристичного бізнесу. Встановлено, що екологічна сертифікація, екологічний аудит, використання відновлюваних джерел енергії та інтеграція екологічного менеджменту у державну політику є ключовими факторами сталого розвитку туристичної галузі. На основі аналізу світового досвіду виокремлено основні перспективи впровадження екологічного менеджменту в Україні. Обґрунтовано необхідність розробки державних програм з екологічного аудиту туристичних об'єктів, оптимізації використання природних ресурсів, розширення екологічної сертифікації та запровадження освітніх ініціатив, спрямованих на підвищення екологічної культури туристів і операторів ринку. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення системи екологічного управління в контексті інтеграції принципів сталого розвитку у сферу туризму.*

Ключові слова: екологічний менеджмент, сталий розвиток туризму, екологічна сертифікація, туристична інфраструктура, відновлювані джерела енергії, екотуризм, екологічна безпека, стратегічне управління, екологічна свідомість.

Стрімкий розвиток туристичної галузі в Україні супроводжується зростаючим антропогенним навантаженням на природне середовище. Нераціональне використання природних ресурсів, забруднення довкілля та деградація ландшафтів унаслідок туристичної діяльності створюють загрозу для екологічної безпеки регіонів із високим туристичним потенціалом. Особливо актуальною ця проблема є для природоохоронних територій, гірських та рекреаційних зон, які потребують впровадження ефективних управлінських механізмів для збереження природних ресурсів.

Світовий досвід демонструє ефективність екологічного менеджменту, зокрема завдяки впровадженню міжнародних стандартів, таких як ISO 14001, Green Key, EU EcoLabel тощо. Водночас в Україні система екологічного менеджменту в туристичній галузі перебуває на етапі становлення. Існують окремі ініціативи щодо екологічної сертифікації туристичних об'єктів та розвитку екотуризму,

проте відсутня єдина стратегія, що ускладнює впровадження комплексних підходів до управління екологічною безпекою туризму.

У сучасних наукових дослідженнях екологічний менеджмент визначається як сукупність стратегій, методів і практик, що застосовуються для зниження екологічного навантаження туристичної діяльності та забезпечення її відповідності принципам сталого розвитку [1].

Екологічний менеджмент у туризмі базується на міжнародних стандартах та сертифікаційних системах, що регламентують екологічну відповідальність туристичних об'єктів і визначають механізми оцінки їхнього впливу на довкілля. Серед найбільш поширених стандартів ISO 14001 регламентує систему екологічного управління, спрямовану на раціональне використання ресурсів та мінімізацію забруднення [2]. Сертифікація Green Key гарантує відповідність туристичних об'єктів високим екологічним стандартам [3], тоді як EU EcoLabel [4] контролює ефективність використання води, енергії та матеріалів. EarthCheck [5] забезпечує комплексну оцінку екологічної стійкості туристичних підприємств.

Перспективи впровадження екологічного менеджменту в туристичній галузі визначаються необхідністю зниження антропогенного навантаження на довкілля, підвищення екологічної стійкості туристичної діяльності та інтеграції принципів сталого розвитку у стратегічне управління галуззю. Як свідчать результати досліджень, комплексний підхід до екологічного менеджменту передбачає запровадження інструментів аудиту, сертифікації, використання відновлюваних джерел енергії, розробку регіональних і національних стратегій, а також реалізацію програм екологічної освіти. У зв'язку з викладеним вище розглянемо основні напрями інтеграції екологічного менеджменту в туристичну діяльність.

Як уже зазначалося, запровадження системи екологічного аудиту та сертифікації туристичних об'єктів є одним із основних механізмів екологічного управління. Відповідно до цього екологічний аудит дає змогу здійснювати моніторинг впливу туристичних підприємств на довкілля, оцінювати рівень їхньої екологічної відповідальності та розробляти рекомендації щодо мінімізації екологічних ризиків. Як свідчать міжнародні практики, застосування інструментів сертифікації, зокрема Green Key, EU EcoLabel, EarthCheck, сприяє поширенню екологічно орієнтованих стандартів у туристичній сфері. У зв'язку з цим вважаємо, що імплементація зазначених стандартів на національному рівні підвищить конкурентоспроможність туристичних підприємств і сприятиме формуванню стійкої моделі екологічного управління.

Використання відновлюваних джерел енергії в туристичній інфраструктурі є одним із пріоритетних напрямів підвищення рівня екологічної безпеки галузі. Інтеграція сонячних, вітрових і геотермальних енергетичних систем у готелях, рекреаційних комплексах і кемпінгах сприяє зменшенню залежності від викопного палива та скороченню викидів забруднюючих речовин. Упровадження енергоефективних технологій у туристичних об'єктах забезпечує оптимізацію споживання ресурсів, що не лише знижує екологічне навантаження, а й позитивно впливає на економічну стабільність галузі за рахунок скорочення операційних витрат.

Ефективне впровадження екологічного менеджменту вимагає його інтеграції у стратегію розвитку туризму на національному та регіональному рівнях. Для цього необхідно є розробка нормативно-правової бази, що регламентує екологічні стандарти, та створення державних і регіональних програм екологічного управління в туристичній сфері. Стратегічне планування дозволяє врегулювати екологічне навантаження на природні території з високою туристичною активністю, сприяє запровадженню інструментів екологічної сертифікації та формуванню механізмів сталого розвитку галузі.

Підвищення рівня екологічної свідомості серед суб'єктів туристичної діяльності є важливим фактором формування екологічно відповідальної поведінки. Запровадження програм екологічної освіти сприятиме поширенню культури екологічного споживання, що матиме позитивний вплив як на туристів, так і на власників туристичних підприємств. Реалізація інформаційних кампаній, екологічних тренінгів і популяризація принципів сталого туризму забезпечить зростання рівня екологічної відповідальності населення та сприятиме більш ефективному впровадженню екологічних стандартів у галузі.

Таким чином, для України впровадження екологічного менеджменту в туристичну діяльність є необхідним кроком для зниження антропогенного навантаження на природне середовище та підвищення рівня екологічної безпеки туристичних регіонів. Використання міжнародного досвіду та інтеграція екологічних стандартів у систему управління туризмом сприятимуть формуванню екологічно відповідального туристичного сектору.

Забезпечення ефективного функціонування екологічного менеджменту потребує комплексного підходу, що включає нормативне регулювання, оптимізацію природокористування та підвищення екологічної свідомості серед суб'єктів туристичної діяльності. Впровадження цих механізмів створить передумови для довгострокової екологічної стабільності туристичного сектору України, сприяючи його конкурентоспроможності та інтеграції у глобальні екологічні ініціативи.

Список використаної літератури

1. Формування концепції менеджменту в екотуризмі. *Все про туризм: туристична бібліотека*. URL: https://tourlib.net/stati_ukr/Ekotur.htm
2. ISO 14001:2015 URL: <https://surl.li/uzwdla>
3. Green Key URL: <https://www.greenkey.global/>
4. EU Ecolabel URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel_en
5. EarthCheck URL: <https://earthcheck.org/>